

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲ TYRIMŲ TARNYBOS KORUPCIJOS PREVENCIJOS VALDYBA

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų
tarnybos direktoriaus pavaduotojui Romui
Zienkai

2014-12-12 Nr.

DĖL KORUPCIJOS SUVOKIMO INDEKSO 2014

Informuojame Jus, kad atlikome „Transparency International“ (TI) skelbiamo Korupcijos suvokimo indekso (toliau – KSI) 2014 analizę.

KSI yra vienas žinomiausių kasmet pasaulyje atliekamų korupcijos *suvokimo* tyrimų. Šis indeksas yra svarbus informacijos šaltinis tarptautinėms politinėms institucijoms, verslo ir finansų struktūroms, svarstančioms investuoti ar vystyti naujus verslo projektus kurioje nors valstybėje.

Korupcijos suvokimas šalyse įvertinamas konkrečiu skaičiumi šimto balų skalėje nuo nulio iki 100, kurioje 0 reiškia, kad šalis yra labai korumpuota, 100 – kad labai skaidri. 2014 m. KSI tyrime Lietuvai skirti **58** balai iš 100 galimų ir 39 vieta 175 šalių sąrašė. Pernai Lietuva gavo 57 balus ir užėmė 43 vietą iš 177 valstybių.

KSI yra išvestinis kelių tyrimų¹ balas. Nustatant 2014 m. KSI pasaulio šalyse buvo atlikta 12 tyrimų (2013 m. – 13 tyrimų). Nustatant Lietuvos 2014 m. KSI remtasi aštuoniais šaltiniais: 1. *Bertelsmann Foundation Transformation Index 2014*; 2. *Bertelsmann Foundation Sustainable Governance Indicators*; 3. *IMD World Competitiveness Yearbook*; 4. *Political Risk Services International Country Risk Guide (ICRG)*; 5. *World Economic Forum Executive Opinion Survey (EOS) 2014*; 6. *Economist Intelligence Unit. Country Risk Ratings*; 7. *Global Insight Country Risk Ratings 2014*; 8. *Freedom House Nations in Transit 2014*.

Korupcijos mastą viešajame ir politikos sektoriuose, atliekant minėtus tyrimus, vertina įvairių sričių ekspertai ir verslo lyderiai. Ekspertai, respondentai kiekviename tyrime yra skirtingi, skiriasi ir jiems užduodamų klausimų turinys bei skaičius. Skirtingas ir vertinamų valstybių skaičius. Kiekvienas tyrimas taip pat siūlo skirtingą mažiausią ir didžiausią šalies vertinimo balą – vienuose tyrimuose suvokiamą šalies korumpuotumą reiškia 0 arba 1, kituose atvirkščiai – kuo didesnis balas, tuo labiau šalyje, ekspertų nuomone, valstybėje klesti korupcija. Tyrimų metodika, imtis, atlikimo laikotarpiai skiriasi, rezultatų apskaičiavimo metodai neskelbiami, ne visų atliktų tyrimų duomenys yra prieinami viešai. Todėl lyginti ir vertinti skirtingų tyrimų rezultatų neįmanoma – svarbu atkreipti dėmesį į bendrą Lietuvos įvertinimą tarp kitų valstybių.

1. LIETUVOS KORUPCIJOS SUVOKIMO INDEKSAS

1.1. Lietuvos KSI pokytis, 1999–2014² m.

Metai	Indeksas	Vieta pasaulyje	Vertinta šalių	Šaltinių sk.
2014	58	39	175	8
2013	57	43	177	8 ³
2012	54	48	176	7 ⁴
2011	4,8	50	183	9 ⁵
2010	5	46	178	8 ⁶
2009	4,9	52	180	8 ⁷

¹ Tyrimų aprašymus galima rasti adresu: <http://www.transparency.org/cpi2014/results>

² Iki 2012 m. KSI buvo vertinama 10 balų skalėje.

³ Prieiga per internetą: <http://transparency.lt/research/corruption-perception-index/>

⁴ Prieiga per internetą: http://www.st.lt/documents/soc_tyrimai/ksi_2012_tils.pdf

⁵ Prieiga per internetą: <http://www.voruta.lt/ksi-2011-lietuva-pazangos-nepadare/>

⁶ Prieiga per internetą: <http://www.alfa.lt/straipsnis/10417954/korupcijos-suvokimo-indekse-lietuva-kyla-aukstyn>

⁷ Prieiga per internetą: <http://transparency.lt/news/2009/11/17/ti-ksi-2009-lietuva-susigrazzino-2007-metu-pozicijas/>

2008	4,6	58	180	8 ⁸
2007	4,8	51	180	7 ⁹
2006	4,8	46	163	6 ¹⁰
2005	4,8	44	146	8 ¹¹
2004	4,6	44	146	9
2003	4,7	41	133	10
2002	4,8	36	102	7
2001	4,8	38	91	5
2000	4,1	43	90	- ¹²
1999	3,8	50	99	-

1.2. Šalys, kurių KSI panašus į Lietuvos¹³

Šalis	2012 metai (vieta iš 174 – indeksas)	2013 metai (vieta iš 177 – indeksas)	2014 metai (vieta iš 175 – indeksas)	KSI vertinimas, palyginti su 2013 m.
Lietuva	48 - 54	43 - 57	39 - 58	KSI pagerėjo
Slovėnija	37 - 61	43 - 57	39 - 58	KSI pagerėjo
Dominikos Respublika	118 - 32	41 - 58	39 - 58	KSI liko toks pat
Malta	43 - 57	45 - 56	43 - 55	KSI pablogėjo
Pietų Korėja	45 - 56	46 - 55	43 - 55	KSI liko toks pat
Vengrija	46 - 55	47 - 54	47 - 54	KSI liko toks pat
Latvija	54 - 49	49 - 53	43 - 55	KSI pagerėjo
Kosta Rika	48 - 54	49 - 53	47 - 54	KSI pagerėjo
Mauricijus	43 - 57	52 - 52	47 - 54	KSI pagerėjo
Gruzija	51 - 52	55 - 49	50 - 52	KSI pagerėjo
Kroatija	62 - 46	57 - 48	61 - 48	KSI liko toks pat
Čekijos Respublika	54 - 49	57 - 48	53 - 51	KSI pagerėjo
Slovakija	62 - 46	61 - 47	54 - 50	KSI pagerėjo
Makedonija	69 - 43	67 - 44	64 - 45	KSI pagerėjo
Juodkalnija	75 - 41	67 - 44	76 - 42	KSI pablogėjo
Italija	72 - 42	69 - 43	69 - 43	KSI liko toks pat
Rumunija	66 - 44	69 - 43	69 - 43	KSI liko toks pat
Bulgarija	75 - 41	77 - 41	69 - 43	KSI pagerėjo
Graikija	94 - 36	80 - 40	69 - 43	KSI pagerėjo
Armėnija	105 - 34	94 - 36	94 - 37	KSI pagerėjo
Moldova	94 - 36	102 - 35	103 - 35	KSI liko toks pat
Baltarusija	123 - 31	123 - 29	119 - 31	KSI pagerėjo
Azerbaidžanas	139 - 27	127 - 28	126 - 29	KSI pagerėjo
Rusija	133 - 28	127 - 28	136 - 27	KSI pablogėjo
Ukraina	144 - 26	144 - 25	142 - 26	KSI pagerėjo

⁸ Prieiga per internetą: http://transparency.lt/media/filer_public/2013/01/22/ti_ksi_2008_galutine.pdf

⁹ Prieiga per internetą: http://transparency.lt/media/filer_public/2013/01/22/ti_ksi_2007.pdf

¹⁰ Prieiga per internetą: http://transparency.lt/media/filer_public/2013/01/22/ti_ksi_2006.pdf

¹¹ KSI 2005–2001m. tyrimų duomenys anglų k.: <http://transparency.lt/research/corruption-perception-index/>

¹² 2000–1999 m. duomenų nepavyko rasti.

¹³ Ir kai kurios buvusios Sovietų sąjungos valstybės.

1.3. Valstybės, kurių KSI 2014 m. didesnis nei Lietuvos¹⁴

Valstybė	KSI 2014	KSI 2013	KSI 2012
Danija	92	91	90
Naujoji Zelandija	91	91	90
Suomija	89	89	90
Švedija	87	89	88
Norvegija	86	86	85
Šveicarija	86	85	86
Singapūras	84	86	87
Nyderlandai	83	83	84
Liuksemburgas	82	80	80
Kanada	81	81	84
Australija	80	81	85
Vokietija	79	78	79
Islandija	79	78	82
Jungtinė Karalystė	78	76	74
Belgija	76	75	75
Japonija	76	74	74
Barbadosas	74	75	76
Honkongas	74	75	77
Airija	74	72	69
Jungtinės Amerikos Valstijos	74	73	73
Čilė	73	71	72
Urugvajus	73	73	72
Austrija	72	69	69
Bahamos	71	71	71
Jungtiniai Arabų Emyratai	70	69	68
Estija	69	68	64
Prancūzija	69	71	71
Kataras	69	68	68
Sent Vinsentas ir Grenadinai	67	62	62
Butanas	65	63	63
Botsvana	63	64	65
Kipras	63	63	66
Portugalija	63	62	63
Puerto Rikas	63	62	63
Lenkija	61	60	58
Taivanas	61	61	61
Izraelis	60	61	60
Ispanija	60	59	65
Lietuva	58	57	54

2. TYRIMŲ APŽVALGA IR REZULTATAI

Atsižvelgiant į lentelėje apie Lietuvos KSI pokyčius 1999–2014 m. pateiktus duomenis, kiekvienais metais KSI nustatomas remiantis skirtingų tarptautinių tyrimų rezultatais. Kaip jau minėta, nustatant Lietuvos KSI 2014 remtasi aštuoniais šaltiniais: 1. *Bertelsmann Foundation Transformation Index 2014*; 2. *Bertelsmann Foundation Sustainable Governance Indicators*; 3. *IMD World Competitiveness Yearbook*; 4. *Political Risk Services International Country Risk Guide (ICRG)*; 5. *World Economic Forum Executive Opinion Survey (EOS) 2014*; 6. *Economist Intelligence Unit. Country Risk Ratings*; 7. *Global Insight Country Risk Ratings 2014*; 8. *Freedom House Nations in Transit 2014*.

Kai kurių atliktų tyrimų rezultatai ir konkretūs Lietuvai skirti balai yra viešai prieinami internete, tačiau jų skaičiavimo metodologijos, išsamių statistinių duomenų nėra skelbiama.

¹⁴ Paryškintos Europos valstybės.

Klausimai apie korupciją sudaro tik nedidelę apklausos dalį – respondentams (daugiausiai – autoritetingiems konkrečios valstybės ar tarptautinių organizacijų ekspertams, verslininkams) užduodama nuo vieno klausimo iki kelių, susijusių su jų vertinimu apie šalyje klestinčią korupciją, įvairaus lygmens valstybės institucijų antikorpucinius veiksmus ir jų veiksmingumą. Apklausos remiasi korupcijos situacijos konkrečioje šalyje *suvokimu*, respondentų neklausama apie patirtį dalyvaujant korupciniuose santykiuose.

Tyrimų rezultatai dažniausiai skelbiami apibendrinti – 2014 m. Lietuvos gauti balai / indeksai svyruoja nuo 41 iki 71 (2013 m. – nuo 51 iki 63). Pateikiame apibendrintus duomenis apie tyrimus ir indeksus, kurie viešai paskelbti (tokiu atveju pateikiamas ir palyginimas su kai kuriomis kitomis valstybėmis).

KSI šaltinis	Tyrimo aprašymas					
<p>1. Bertelsmann Foundation Transformation Index 2014 (BF TI) (<i>Bertelsmano fondo Transformacijos indekso tyrimas</i>)</p> <p>Ne pelno siekianti visuomeninė organizacija. Fondas nustato socialines problemas ir uždavinius ankstyvame etape ir rengia jų sprendimo modelius.</p> <p><u><i>Lietuvai skirtas bendras balas – 66 (2013 m. – 66)</i></u></p>	<p>Tyrimo metu yra teikiami dviejų kiekvienos šalies (analizuojama 129 valstybių) ekspertų vertinimai. Šalies vertinimas susideda iš dviejų dalių: analitinio ir statistinio įvertinimo valstybėje vykstančių pokyčių ir valdymo efektyvumo šalyje. Vertinimui pateikiami 52 klausimai, susiję su 17 įvairių valstybės gyvenimo sričių. Su korupcija susiję klausimai ekspertams buvo šie:</p> <p>1) <i>įvertinkite, kaip dažnai valstybės tarnautojai ir pareigūnai, piktnaudžiaujantys suteiktomis galiomis ir pareigomis, traukiami baudžiamojon atsakomybėn ir sulaukia bausmės?</i></p> <p>Vertinimas buvo skalėje nuo 1 iki 10, kur 1 reiškė, kad „valstybės tarnautojai ir pareigūnai gali pažeidinėti įstatymus, dalyvauti korupciniuose santykiuose be baimės būti patrauktiems baudžiamojon atsakomybėn ir sulaukti bausmės, visuomenės ar žiniasklaidos dėmesio“, o 10 – „įstatymus pažeidę ir korupciniuose santykiuose dalyvaujantys valstybės tarnautojai ir pareigūnai visada sulaukia bausmės, jų nusikalstamos veikos paviešinamos ir sulaukia atgarsio visuomenėje, žiniasklaidoje“.</p> <p>2) <i>įvertinkite, kaip Vyriausybei ir kitoms atsakingoms institucijoms sekasi kovoti su korupcija?</i></p> <p>Vertinimas buvo skalėje nuo 1 iki 10, kur 1 reiškė, kad „Vyriausybė ir kitos atsakingos institucijos nesugeba suvaldyti korupcijos, nėra vientiso mechanizmo, strategijos kaip tai padaryti“, o 10 – kad „Vyriausybei ir kitoms atsakingoms institucijoms puikiai sekasi valdyti korupciją, tam naudojamos priemonės yra veiksmingos“.</p> <p>BTI indeksą sudaro du rodikliai – bendros šalies situacijos indeksas (vertinami valstybiškumas, politinis dalyvavimas, teisės aktų sistema, demokratiškas institucijų stabilumas, politinė ir socialinė integracija) ir šalies valdymo efektyvumo indeksas (vertinami socioekonominio išsivystymo lygis, šalies rinkos organizavimas ir konkurencingumas, valiutos ir kainų stabilumas, privačios nuosavybės situacija, socialinė gerovė, ekonominės sąlygos, darnus vystymasis).</p>					
<p><i>Lietuvos BTI indeksas 2014, padėtis tarp kitų šalių</i></p>						
<p><i>Bendros šalies</i></p>	<p>Lietuva 8,98 (2013 – 9,03)</p>	<p>Latvija 8,41 (2013 – 8,31)</p>	<p>Estija 9,42 (2013 – 9,28)</p>	<p>Lenkija 9,16 (2013 – 9,05)</p>	<p>Slovėnija 9,11 (2013 – 9,45)</p>	<p>Gruzija 6,16 (2013 – 5,88)</p>

<i>situacijos indeksas¹⁵</i> (<i>Status index</i>)						
<i>Šalies valdymo efektyvumo indeksas¹⁶</i> (<i>Management Index</i>)	7,08 (2013 – 7,15)	6,82 (2013 – 6,81)	7,26 (2013 – 7,41)	7,21 (2013 – 6,79)	6,30 (2013 – 6,57)	5,78 (2013 – 5,38)

<p>2. IMD World Competitiveness Yearbook 2014 (<i>IMD Pasaulio konkurencingumo metknygės tyrimas</i>)</p> <p>IMD yra aukščiausio rango verslo mokykla, orientuota į vadovų-lyderių ugdymą.</p> <p><u>Lietuvai skirtas bendras balas – 44 (2013 m. – 48)</u></p>	<p>IMD tyrimas matuoja tautų ir valstybių konkurencingumą, akcentuojant socialinį, politinį ir ekonominį klimatą. Tyrimas remiasi 333 kriterijais, siekiant gauti kuo įvairiapusiškesnį tautų konkurencingumo vaizdą. 2014 m. tyrime dalyvavo 4,300 verslo atstovų.</p> <p>Klausimas respondentams, susijęs su korupcija, skambėjo taip: „Kyšininkavimas ir korupcija: egzistuoja arba neegzistuoja“. Atsakymai vertinti skalėje nuo 1 iki 6 balų, kurie vėliau buvo konvertuojami į vertinimą nuo 0 iki 10 balų, kur 0 reiškia didžiausią korupcijos egzistavimą, 10 – mažiausią.</p> <p>Vertintos 60 valstybių.</p>
--	---

Lietuvos padėtis ir indeksas pagal IMD 2014 tyrimą (skliaustuose – 2013 m. duomenys)¹⁷

Vieta tarp 60 valstybių	34. Lietuva (31)	35. Latvija (41)	30. Estija (36)	36. Lenkija (33)	55. Slovėnija (52)
<i>IMD indeksas (kur 100 reiškia labai konkurencingą valstybę, 0 – visai nekonkurencingą)</i>	62.014 (66.488)	61.848 (58.678)	64.383 (64.422)	61.767 (65.437)	46.245 (50.996)

<p>3. World Economic Forum (WEF) Executive Opinion Survey (EOS) 2014 (<i>Pasaulio ekonomikos forumo Vadovų nuomonių tyrimas</i>)</p> <p>Pasaulio ekonomikos forumas (PEF) yra nepriklausoma tarptautinė organizacija, įtraukianti verslo, politinius, akademinčius ir kitus lyderius, skatinanti prisidėti prie visuomenės vystymosi, globalių ir regioninių verslo ir pramonės problemų sprendimų.</p> <p><u>Lietuvai skirtas bendras balas – 55 (2013 m. – 48)</u></p>	<p>The Executive Opinion Survey (EOS) – kasmetinė (WEF) verslo atstovų apklausa, kurios metu renkami ir analizuojami duomenys šalių konkurencingumo indeksui (Global Competitiveness Index (GCI) nustatyti.</p> <p>Apklausti verslininkai 143 valstybėse.</p> <p>Respondentams užduoti šie klausimai, susiję su korupcija (rezultatai vertinami skalėje nuo 1 iki 7, kur 1 – labai paplitę, 7 – niekada):</p> <p>1) <i>Kiek jūsų valstybėje paplitę verslo įmonėms mokėti papildomus neteisėtus mokesčius ar kyšius šios srityse:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> importo ir eksporto; komunalinių paslaugų; metinių mokesčių mokėjimo; sudarant viešąsias sutartis ir gaunant licencijas; bylinėjantis teismuose. <p>2) <i>Kiek jūsų šalyje paplitęs valstybinių lėšų iššvaistymas, pasisavinimas, neteisėtas skyrimas per korupcinius ryšius fiziniams ir juridiniams</i></p>
---	---

¹⁵ Prieiga per internetą: <http://www.bti-project.org/index/status-index/>

¹⁶ Prieiga per internetą: <http://www.bti-project.org/index/management-index/>

¹⁷ Prieiga per internetą: http://www.imd.org/uupload/IMD.Website/wcc/WCYResults/1/scoreboard_2014.pdf

	asmenims?					
<i>Lietuvos Konkurencingumo indeksas 2014–2015 ir vieta tarp 144 valstybių, palyginimas su kitomis šalimis (skliaustuose – 2013 m. rezultatai)</i>						
	41. Lietuva¹⁸ (48)	42. Latvija (52)	29. Estija (32)	43. Lenkija (42)	70. Slovėnija (62)	69. Gruzija (72)
<i>GCI indeksas¹⁹ (kur 7 reiškia labai konkurencingą valstybę, 0 – visai nekonkurencingą)</i>	4.5 (4.41)	4.5 (4.40)	4.7 (4.65)	4.5 (4.46)	4.2 (4.25)	4.2 (4.15)
<p>4. Freedom House Nations in Transit 2014 („Freedom House“ Tautų tranzito tyrimas)</p> <p>Tarptautinė nevyriausybinė organizacija, tirianti demokratiją, politinę laisvę ir žmogaus teises.</p> <p><u>Lietuvai skirtas bendras balas – 55 (2013 m. – 55)</u></p>						
<p>Tyrimą atliko Freedom House darbuotojai ir įvairių valstybių atstovai–konsultantai, skirtingų sričių specialistai. Buvo atliekamos apklausos, analizuojami įvairūs šaltiniai: statistiniai duomenys, nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų ataskaitos, vietos žiniasklaidos informacija ir kiti. Buvo vertinama demokratijos, rinkimų, žodžio laisvė, visuomenės pilietiškumo bei korupcijos lygiai.</p> <p>Respondentams užduoti klausimai, susiję su korupcija:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ar vyriausybės ir valstybės institucijų įgyvendinamos antikorupcinės iniciatyvos efektyvios? 2) Ar valdžioje nėra per daug biurokratinio reguliavimo, registracijos reikalavimų ir kitokios kontrolės, kuri didina galimybes atsirasti korupcijai? 3) Ar įstatymai efektyviai užtikrina valstybės tarnautojų ir pareigūnų finansinę atskaitomybę, pajamų ir turto deklaravimą, interesų konfliktų prevenciją? 4) Ar skaidri įdarbinimo į valstybės institucijas tvarka, ar viešai skelbiama informacija apie laisvas darbo vietas ir jas užėmusiuosius? 5) Ar valstybė sudaro sąlygas veiksmingam įstatymų procesui, ypač tokiam, kuris yra laisvas nuo išankstinio nusistatymo prieš politinius priešininkus, trukdančio tirti, ir traukti valstybės tarnautojus baudžiamojon atsakomybėn už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas? 6) Ar antikorupcijos aktyvistai, tyrėjai, žurnalistai ir asmenys pranešantys apie kyšininkavimo atvejus ir korupciją patenkinti teisine apsauga, kuri užtikrina jų saugumą? <p>Atsakymai vertinti skalėje nuo 1 (mažiausias korupcijos lygis) iki 7 (aukščiausias korupcijos lygis)</p> <p>2014 m. tyrime dalyvavo 29 valstybės.</p>						
<i>Freedom House 2014 tyrime Lietuvai suteiktas indeksas (skliaustuose – 2013), žymintis korupcijos situaciją, palyginimas su kitomis valstybėmis</i>						

¹⁸ Prieiga per internetą: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/#indexId=GCI&economy=LTU>

¹⁹ Prieiga per internetą: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

	Lietuva ²⁰	Latvija	Estija	Lenkija	Slovėnija	Gruzija
<i>Freedom House indeksas²¹ (kur 1- geriausias rodiklis, 7 – prasčiausias)</i>	2.36 (3.50)	2.07 (3.00)	1.96 (2.50)	2.18 (3.25)	1.93 (2.25)	4.68 (4.50)
<p>5. Global Insight Country Risk Ratings²² (Globalinės įžvalgos: šalies rizikų vertinimo tyrimas)</p> <p>Tarptautinė informacinė kompanija, teikianti platų online paslaugų spektrą, apimančių makroekonomikos, šalies ekonomikos riziką ir atskirų sektorių analizę.</p> <p><u>Lietuvai skirtas bendras balas – 63</u> (2013 m. – 63)</p>	<p>Tyrimas paremtas daugiau nei 100 šalių vietinių ekspertų nuomone apie korupcijos situaciją jų valstybėje – nuo smulkaus kyšininkavimo iki sudėtingos politinės korupcijos.</p> <p><i>Ekspertų prašyta įvertinti, kokį poveikį verslui tam tikroje valstybėje turi korupcija remiantis įmonių patirtimi.</i></p> <p>Vertinimo skalė buvo nuo 1 (mažiausia korupcija) iki 5 (didžiausia korupcija).</p> <p>Tyrimo metu įvertintos 203 pasaulio valstybės.</p> <p><i>Viešai skelbiamų Lietuvos rezultatų šiame tyrime nėra.</i></p>					
<p>6. Bertelsmann Foundation Sustainable Governance Indicators (SGI) 2014 (Bertelsmano fondo „Darna valdymo rodiklio“ tyrimas)</p> <p>Privatus fondas, kurio veikla orientuota į geresnės švietimo, sveikatos apsaugos sistemų kūrimą, visuomenės pilietiškumo, geresnio supratimo apie pasaulyje vykstančius procesus ugdymą.</p> <p><u>Lietuvai skirtas bendras balas – 65</u> (2013 m. – 65)</p>	<p>SGI vertina valdymo ir politikos formavimo procesus siekiant nustatyti valstybių silpnąsias bei stipriąsias puses, poreikius ir reformų įgyvendinimo galimybes.</p> <p>Indeksas yra skaičiuojami naudojant kiekybinius tarptautinių organizacijų duomenis ir kokybinius šalių ekspertų vertinimus.</p> <p><i>Tyrimo metu ekspertų prašyta įvertinti, kokiomis antikorporacinėmis priemonėmis valstybėje užkertamas kelias valstybės tarnautojų ir pareigūnų piktnaudžiavimui. Aiškinamasi, ar tinkamai vykdomas auditas, valstybės lėšų naudojimo apskaita, kaip kontroliuojamas politinių partijų finansavimas, ar užtikrinama piliečių ir žiniasklaidos prieiga prie šios informacijos; taip pat ar tinkamai veikia turto ir pajamų deklaravimas, interesų konfliktų prevencijos sistema, kaip laikomasi elgesio kodekso ir pan., kiek skaidrūs yra viešieji pirkimai, ar korupcijos atvejai tinkamai išnagrinėjami, kaip vykdoma korupcijos užkardymas ir pan.</i></p> <p>Vertinimo skalė – nuo 1 (didžiausia rizika korupcijai pasireikšti) iki 10 (mažiausia rizika korupcijai pasireikšti).</p> <p>Vertinta 41 OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development) ir Europos Sąjungos valstybė.</p>					
	SGI indeksai²³	Lietuva²⁴ (indeksas, vieta tarp 41 valstybės)	Latvija	Estija	Lenkija	Slovėnija

²⁰ Nurodomas bendras Demokratiškumo indeksas, apskaičiuotas įvertinus rinkimų proceso skaidrumo, pilietiškumo, žiniasklaidos skaidrumo, centrinės valdžios institucijų atvirumo ir demokratiškumo, vietinės valdžios institucijų atvirumo ir demokratiškumo, teismų sistemos ir jų nepriklausomumo, korupcijos situacijos rodiklius.

²¹ Prieiga per internetą: <https://freedomhouse.org/sites/default/files/Data%20tables.pdf>

²² Prieiga per internetą: <http://www.ihs.com/products/global-insight/country-analysis/index.aspx>. Išsamius duomenis reikia pirkti.

²³ Prieiga per internetą: http://www.sgi-network.org/docs/2014/basics/SGI2014_Overview.pdf

²⁴ 2013 metais šio tyrimo duomenys nebuvo viešai prieinami.

	1. <i>Politinės situacijos indeksas</i> (The Policy Performance Index)	6.66 (11)	6.17 (18)	7.21 (7)	5.86 (24)	5.81 (25)	
	2. <i>Demokratijos indeksas</i> (The Democracy Index)	8.12 (12)	8.07 (13)	8.28 (11)	8.37 (8)	7.45 (21)	
	3. <i>Valdymo indeksas</i> (The Governance Index)	6.32 (21)	6.22 (23)	6.40 (18)	6.71 (13)	5.31 (35)	
<p>7. Economist Intelligence Unit Country Risk Ratings (EIU)²⁵ („<i>Economist Intelligence Unit</i>“ „Šalies rizikų vertinimo“ tyrimas)</p> <p>Pasaulinė mokslinių tyrimų ir konsultavimo kompanija.</p> <p><u>Lietuvai skirtas bendras balas – 71</u> (2013 m. – 71)</p>		<p>EIU nustatomas organizacijos ekspertų grupės, glaudžiai bendradarbiaujant su vietiniais šalių ekspertais. Kiekvienas analitikas vertina ne daugiau kaip 2–3 šalių duomenis, prieš paskelbimą jų ataskaitos praeina kelias patikrinimo ir vertinimo procedūras siekiant maksimalaus objektyvumo.</p> <p>Nagrinėti aspektai, susiję su korupcija, buvo šie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>ar aiškūs valstybės lėšų skyrimo ir panaudojimo kontrolės mechanizmai ir procedūros?</i> 2) <i>Ar dažni valstybės lėšų pasisavinimo ar iššvaistymo atvejai?</i> 3) <i>Ar yra valstybės lėšų, už kurių panaudojimą nereikalaujama atsiskaityti?</i> 4) <i>Ar skaidri ir reglamentuota valstybės tarnautojų ir pareigūnų skyrimo į tarnybą tvarka, ar didelė dalis tarnautojų skiriami tiesiogiai įstaigų vadovų?</i> 5) <i>Ar šalyje veikia nepriklausoma institucija, audituojanti valstybinių resursų panaudojimą?</i> 6) <i>Ar šalyje veikia nepriklausomos specializuotos teisėsaugos institucijos ir teismai, tiriantys korupciją ir baudžiantys korumpuotus valstybės tarnautojus ir pareigūnus?</i> 7) <i>Ar šalyje įprasta mokėti kyšius už greitesnę ir kokybiškesnę reikalų „sutvarkymą“?</i> <p>Vertinimo skalė svyruoja nuo 0 (labai mažas korupcijos paplitimas) iki 4 (labai didelis korupcijos lygis).</p> <p>Tyrimo metu vertinta 120 šalių.</p> <p><i>Viešai skelbiamų Lietuvos rezultatų šiame tyrime nėra.</i></p>					
<p>8. Political Risk Services International Country Risk Guide (ICRG)²⁶ (<i>Politinės rizikos centro tyrimas „Tarptautinės šalies rizikos gidas“</i>)</p> <p>Institucija, analizuojanti ir vertinanti politikos riziką.</p> <p><u>Lietuvai skirtas bendras balas – 41</u></p>		<p>Organizacijos darbuotojai renka politinę informaciją, analizuoja dėsningumus. Politiniai rizikos vertinimai ir kita informacija konvertuojama į balus ir sudaro ICRG rizikos reitingų pagrindą.</p> <p><i>Vertinama korupcija politinėje sistemoje: politinių partijų finansavimo ypatybės, nepotizmas, politikų ryšiai su verslo atstovais ir pan.</i></p> <p>Rezultatai vertinami skalėje nuo 0 (didžiausia korupcijos rizika) ir 6 (mažiausia korupcijos rizika).</p>					

²⁵ Prieiga per internetą: <http://country.eiu.com/lithuania>. Išsamius duomenis reikia pirkti.

²⁶ Prieiga per internetą: <https://www.prgroup.com/about-us/our-two-methodologies/icrg>. Išsamius duomenis reikia pirkti.

(2013 m. – 41)	Tyrimo metu įvertintos 140 valstybių. <i>Viešai skelbiamų Lietuvos rezultatų šiame tyrime nėra.</i>
----------------	--

3. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, **darome šias išvadas:**

1. KSI yra išvestinis rodiklis iš daugelio kitų pasaulyje žinomų indeksų. KSI nurodo lygį, kuriuo valstybėse suvokiamas korupcijos paplitimas tarp viešojo sektoriaus tarnautojų ir politikų, jų neskaidrūs santykiai su privačiu sektoriumi. Indeksas atspindi ne realią korupcijos situaciją šalyse, bet konkrečių valstybių ir užsienio ekspertų bei verslo atstovų *nuomonę* ir remiasi *suvokimu*, kiek valstybėje paplitusi korupcija, taip pat statistine ir kita viešai prieinama informacija apie bendrą šalies ekonominę, politinę ir socialinę situaciją, vykdomas reformas, stabilumą, gyventojų finansinį pajėgumą ir pan.

2. Kiekvienais metais tyrimų, kuriais remiantis išvedamas KSI, skaičius skiriasi. Skiriasi valstybių, dalyvaujančių tyrimuose skaičius, skiriasi klausimų turinys, apimtis ir skaičius. Nustatant Lietuvos 2014 m. KSI vadovautasi 8 valstybių vertinimo tyrimais ir išvestiniais indeksais, kuriuose korupcijos masto šalyje įvertinimas – tik sudėtinė viso balo dalis šalia bendros ekonominės, politinės, socialinės padėties įvertinimo. Pavyzdžiui, IMD remiasi 333 kriterijais, siekiant gauti kuo įvairiapusiškesnį tautų konkurencingumo vaizdą, o klausimas, susijęs su korupcija, yra tik vienas: „Kyšininkavimas ir korupcija: egzistuoja arba neegzistuoja konkrečioje valstybėje“.

3. Analizuoti tyrimai, kuriais remiantis nustatytas 2014 m. KSI, nusako vertinimą reitinguojant šalies vietą lentelėje tarp kitų tirtų šalių, vertinant 0–7, 0–10, 0–100 ar kitų balų skalėje. Kiekvienas tyrimas siūlo skirtingą mažiausią ir didžiausią vertinimo balą. Vienais atvejais aukštesnis balas suteikiamas, kai suvokimas apie šalyje klestinčią korupciją didelis, kitais atvejais – kai, vidaus ir tarptautinių ekspertų vertinimu, korupcijos paplitimas mažas.

Viešai prieinami 5 tyrimų rezultatai, jų apskaičiavimo metodika nėra pateikiama, todėl nėra aišku, kaip apskaičiuoti galutiniai Lietuvai įvairiuose tyrimuose skirti balai.

4. KSI yra svarbus informacijos šaltinis tarptautinėms politinėms institucijoms bei verslo ir finansų struktūroms, svarstančioms investuoti ar vystyti naujus verslo projektus kurioje nors valstybėje, kuriant bendrą šalies įvaizdį užsienyje, taip pat tarptautinėje erdvėje vertinant valstybės pastangas ir jų veiksmingumą siekiant sumažinti korupciją šalyje. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, KSI jokių būdu neužtenka vertinant realią korupcijos situaciją valstybėje, šalies valdymo veiksmingumą, teisėsaugos ir valdžios institucijų korupcijos prevencijos veiklos efektyvumą ir pan.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, **siūlome:**

1. Šią apžvalgą paskelbti Specialiųjų tyrimų tarnybos interneto svetainėje, informuoti Tarpžinybinę komisijai kovai su korupcija koordinuoti.

2. Nuolat vykdyti kuo platesnę antikorupcinio turinio informacijos (pavyzdžiui, apie vykdomų antikorupcinių iniciatyvų, programų, ypač – Nacionalinės kovos su korupcija programos, įgyvendinimo rezultatus) sklaidą tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, todėl Nacionalinė kovos su korupcija programa, jos priemonių planas ir vykdymo ataskaitos turėtų būti išversti į anglų kalbą.

3. Didesnį dėmesį skirti įvairių visuomenės grupių švietimui didinant jų antikorupcinį sąmoningumą.

4. Viešai skelbti informaciją apie pranešėjų skatinimui STT išleistas lėšas.

Viršininkas

Romualdas Gylys